

ועד הפעולה בדבר מעמדן של הנשים הפלסטיניות במדינת ישראל פברואר 2005

דו"ח אלטרנטיבי של הארגונים הלא ממשלתיים בעניין יישום האמנה הבינלאומית לביעור כל צורות האפליה נגד נשים ע"י מדינת ישראל

ביום 21/1/2005, הגיש ועד הפעולה בדבר מעמדן של הנשים הפלסטיניות במדינת ישראל (להלן: ועד הפעולה), דו"ח אלטרנטיבי לוועדת האו"ם לעניין ביעור כל צורות האפליה נגד נשים, וזאת בכל הנוגע ליישום האמנה הבינלאומית בדבר ביעור כל צורות האפליה נגד נשים (להלן: האמנה) ע"י מדינת ישראל. אמנה זו הינה אמנת זכויות האדם הראשונה שנועדה להגן על זכויותיהן של הנשים. היא אושרה ע"י 178 מדינות, כולל מדינת ישראל, שאשררה זאת בשנת 1991.

האמנה מבטיחה את זכותן של הנשים ליהנות, באופן שווה, מכל הזכויות הכלכליות, החברתיות, האזרחיות והפוליטיות המעוגנות באמנות זכויות אדם בינ"ל. לפי האמנה, אפליה נגד נשים מהווה הפרה של עקרונות השוויון וכבוד האדם, והיא מהווה מחסום בפני השתתפותן של הנשים, באופן שוויוני כמו הגברים, בחיים הפוליטיים, החברתיים, הכלכליים והתרבותיים של מדינותיהן; היא מעכבת את התפתחות ושגשוג החברה והמשפחה; ומגבירה את הקושי בפיתוח מקיף של יכולותיהן של הנשים.

האמנה מחייבת את כל המדינות החתומות, לנקוט באמצעים מתאימים, חקיקתיים ולא חקיקתיים, על מנת למנוע את כל צורות האפליה נגד נשים, להבטיח את התפתחותן וקידומן בצורה מקיפה, ולאפשר להן ליהנות מחירויותיהן הבסיסיות וזכויותיהן האישיות.

ועדת האו"ם לעניין ביעור כל צורות האפליה נגד נשים, הוקמה בהתאם לאמנה על מנת לבחון את ההתקדמות ביישום אמנה זו. האמנה מחייבת את כל המדינות החתומות להגיש דו"ח מפורט לגבי האמצעים החקיקתיים, המשפטיים, האדמיניסטרטיביים ואמצעים אחרים, שנקטו על ידיהן ליישום אמנה זו, וכן לגבי כל התקדמות שהושגה בעניין זה, וזאת תוך שנה מיום אשרור האמנה, ולאחר מכן כל ארבע שנים לפחות, או כל אימת שהוועדה מבקשת זאת.

למרות אשרור האמנה ע"י מדינת ישראל, המדינה לא אימצה את סעיפי האמנה בחוקים הפנימיים של המדינה. יתר על כן, ישראל הוסיפה שתי הסתייגויות לאמנה: סעיף 7(b) בדבר מינוי של נשים כשופטות בבתי דין דתיים; וסעיף 16 בדבר חוקי המעמד האישי.

הדו"ח התקופתי השלישי של מדינת ישראל, שהוגש בשנת 2001, ייבחן ע"י וועדת האו"ם בחודש יולי 2005. הוועדה מעניקה הזדמנות לארגוני זכויות אדם וארגוני נשים, להגיש דוחות אלטרנטיביים על מנת לספק מידע בצורה יותר מקיפה בנוגע למעמדן של הנשים בכל מדינה.

לאור העובדה שדו"ח מדינת ישראל אינו מתייחס למצבן של הנשים הפלסטיניות במדינת ישראל-שמופלות לרעה בגלל השתייכותן הלאומית, בגלל היותן נשים בכלל ובגלל היותן נשים בחברה הפלסטינית בפרט- הגיש ועד הפעולה דו"ח מקביל של ארגונים לא ממשלתיים, על מנת להדגיש את מעמדן של הנשים הפלסטיניות בישראל.

הארגונים החברים בוועד הפעולה הם:

עדאלה: המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

אל-טופולה: מרכז פדגוגי רב תכליתי לנשים

האגודה הערבית לזכויות אדם

קיאן: ארגון נשים

ביחד: הפורום של נשים בדויות

נשים נגד אלימות

נציגת ועד הפעולה, עו"ד סוניה בולוס, השתתפה בישיבה המקדמית של הוועדה שנערכה בבניין האו"ם בניו יורק ביום 31/1/2005, בה שמעה הוועדה נציגים של ארגוני זכויות אדם וארגוני נשים מישראל ומהשטחים הכבושים. כמו כן, השתתפה בישיבה גב' מהא אבו דיא-שמאס, כנציגה של שלושה ארגונים פלסטינים מהשטחים הכבושים: המרכז לאישה לסיוע ויעוץ משפטי, אל-חאק ומרכז אל-מיזאן לזכויות אדם, ולא השתתף בישיבה הזו שום ארגון אחר מישראל או מהשטחים הכבושים ולא הוגשו דוחות אלטרנטיביים בעניין מעמדן של הנשים חוץ מהדו"ח הנ"ל.

חברי הוועדה, ולאחר ששמעו תמצית של הדו"ח, העלו שאלות רבות לגבי הנושאים שהוצגו. אחת החברות בועדה גינתה את קיומם של כפרים ערבים בלתי מוכרים, ושאלה איך משפיעה הסוגיה על בריאותן והשכלתן של הנשים הבדויות שגרות בכפרים אלה בנגב. לאור המידע שסיפק ועד הפעולה בדו"ח, שמצביע על פער עצום בין מעמדן של נשים יהודיות לפלסטיניות בישראל בכל תחומי החיים, הביעה אחת החברות בועדה תמיהה לגבי הסיבות המונעות מנשים פלסטיניות ליהנות מאותן זכויות הניתנות לנשים יהודיות, במיוחד לאור העובדה שהדו"ח של מדינת ישראל מדגיש את החוקים הנאורים של המדינה בכל הקשור לזכויות נשים. כמו כן, הועלתה עוד שאלה לגבי תפקיד בתי המשפט בישראל שמקבעים את המדיניות המפלה של המדינה נגד פלסטינים אזרחי מדינת ישראל, כולל נשים פלסטיניות. מן הצפוי הוא שתפרסם הוועדה בקרוב רשימה של שאלות המופנות למדינת ישראל בנושאים שמדאיגים את הוועדה לגבי מעמדן של הנשים.

להלן חלק מהממצאים שהוצגו ע"י ועד הפעולה:

סעיף 1 וסעיף 2: הגדרת מהי אפליה והתחייבות לביעור האפליה

- אין חוקה כתובה בישראל, חוק יסוד או חוק רגיל שמבטיח, במפורש, שוויון לפלסטינים אזרחי מדינת ישראל. דבר זה מונע מנשים פלסטיניות בישראל, שמופלות לרעה הן בגלל השתייכותן למיעוט הלאומי והן בגלל היותן נשים, ליהנות מזכויות שוות.
- חוקים רגילים שמגנים על זכות הנשים לשוויון, כמו התיקון לחוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951 (תיקון 2000), והתיקון לחוק החברות הממשלתיות, תשל"ה-1975 (תיקון 1993 ו-2000), אינם מיושמים בצורה אפקטיבית במקרה של נשים פלסטיניות.

סעיף 4: האצת השוויון בין גברים ונשים

- למרות שהפלסטינים אזרחי ישראל מהווים בערך 20% מאוכלוסיית המדינה, בשנת 2003 הם היוו רק 5.5% מכוח העבודה בשירות המדינה, והייתה ירידה באחוז הנשים הפלסטיניות המועסקות בשירות המדינה מ-2% בשנים קודמות ל-1.7%.
- בשנת 2004, אחוז הנשים הפלסטיניות בישראל שמכהנות בדירקטוריונים של חברות ממשלתיות עמד על 1.3% בלבד.

סעיף 5: שינוי סטריאוטיפים ותפקידים טיפוסיים

- מאז אירועי אוקטובר 2000, נוטות נשים פלסטיניות לא לדווח על מקרי אלימות נגדן למשטרה, אשר הן רואות בה כאויב ולא כמגן. לפני אוקטובר 2000, 38% מהנשים שביקשו סיוע ממרכז החירום שמופעל ע"י ארגון נשים נגד אלימות, דיווחו על מקרים של אלימות למשטרה, אולם, אחוז זה ירד ל-12% בלבד אחרי אירועי אוקטובר.
- בין השנים 1984 ו-2000, תועדו 58 מקרים של "רצח על כבוד המשפחה", מבין 25 מקרים שנחקרו, היו 5 מקרים בהם פנו הקורבנות למשטרה או לגופים ממשלתיים אחרים וביקשו סיוע, ולמרות זאת, תלונתם לא נבדקה או שנשלחו בחזרה לבתיהם, קרי למותם.
- לאור הקיצוצים בתקציב, העובדות הסוציאליות, שעובדות עם נערות במצוקה, מטפלות כיום ביותר ממאה מקרים כל אחת, בעוד שכל אחת מהן יכולה לטפל ב-50 מקרים לכל היותר.
- הסובסידיה שמעניקה המדינה ל-10 מרכזי חירום הופחתה מ-2.4 מליון ₪ (550 אלף דולר) בשנת 2002 ל-1.6 מליון ₪ (366 אלף דולר) בשנת 2004.

סעיף 7: חיים פוליטיים וציבוריים

מאז דצמבר 2003, נשים שמכהנות כשופטות מהוות 40.9% מכלל השופטים במערכת המשפט בישראל. מבין נשים אלו, 198 (80.2%) נשים יהודיות ו-6 (2.4%) נשים פלסטיניות.

סעיף 9: אזרחות

אלפי נשים פלסטיניות בישראל ומשפחותיהן, סובלות מההשלכות הקשות של הפרדתן מבני זוגן ואו ילדיהן תושבי השטחים הכבושים, בגלל השתייכותן הלאומית והלאום של בן הזוג, וזאת כתוצאה מחוק גזעני ומפלה; חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), 2003 (הוארך תוקפו בשנים 2004 ו-2005).

סעיף 10: חינוך

- שיעור האנאלפבתיות בקרב הנשים הפלסטיניות בישראל הוא הגבוה ביותר -14.7%- מבין כל קבוצות האוכלוסייה בישראל בשנת 2003, וזאת בהשוואה ל-4.5% בקרב הנשים היהודיות, 6.2% בקרב הגברים הפלסטינים ו-2.5% בקרב הגברים היהודים.
- ממוצע שנות הלימוד של נשים פלסטיניות בישראל הוא הנמוך ביותר -10.9 שנים- בהשוואה ל-11.2 שנים בקרב גברים פלסטינים, ו-12.6 שנים בקרב האוכלוסייה היהודית בשנת 2003.
- אחוז הנערות הפלסטיניות בישראל שלא הלכו לבתי ספר (9.9%) היה פי שלושה מאחוז הנערות היהודיות (3.3%) בשנת 2003.
- אחוז הנערות הפלסטיניות שנשרו מבתי הספר בכיתה ט'-9.5% היה בערך פי שלושה מאחוז הנערות היהודיות (3.6%) בשנת 2003.
- לפי דו"ח של משרד החינוך, 60% או יותר של ספרי הלימוד בבתי ספר במגזר הערבי, כוללים שימוש נרחב בסטריאוטיפים מגדריים.
- רק 32.7% מהנשים הפלסטיניות בישראל עמדו בתנאי הקבלה לאוניברסיטאות, בהשוואה ל-52.2% בקרב הנשים היהודיות בשנת 2002, פער של 20%.
- מעט נשים הפלסטיניות לומדות במוסדות להשכלה גבוהה בהשוואה לקבוצות אוכלוסייה אחרות בישראל: 7.1% מהנשים הפלסטיניות למדו 16 שנים או יותר, בהשוואה ל-19.0% בקרב הנשים היהודיות בשנת 2003.

סעיף 11: תעסוקה

- אחוז הנשים הפלסטיניות שמשתתפות בכוח העבודה עלה בצורה שולית בלבד (מ-22.3% בשנת 1998 ל-22.9% בשנת 2001), בעוד שאחוז הנשים היהודיות שמשתתפות בכוח העבודה עלה מ-51% בשנת 1998 ל-77.3% בשנת 2001.
- בשנת 2001, השכר של נשים פלסטיניות בישראל היה מתחת לשכר הממוצע של כלל הנשים (5,835 ₪) והרבה פחות מהשכר הממוצע של כלל הישראלים (7,604 ₪).

סעיף 12: בריאות

- סיכוייהן של נשים פלסטיניות בישראל לקבל אבחונים מתאימים בתחום בריאות האישה הם פחות מאלו של הנשים היהודיות. לפי סקר שערך האיחוד האירופי בשיתוף משרד הבריאות, 31% בלבד מכלל הנשים הפלסטיניות דיווחו על ביצוע בדיקה לגילוי סרטן השד לפחות פעם אחת, בהשוואה ל-49.5% מבין הנשים היהודיות; בעוד ש-11% מהנשים הפלסטיניות דיווחו על ביצוע בדיקה לגילוי סרטן צוואר הרחם לפחות פעם אחת, בהשוואה ל-58% מהנשים היהודיות.
- בשנת 2003, אחוז התמותה של פגועים פלסטינים היה 8.63% בהשוואה ל-3.63% בקרב האוכלוסייה היהודית.
- בשנת 2002, היו 354 לידות בקרב נערות פלסטיניות בנות 16-17. בעוד שבקרב הנערות היהודיות באותה קבוצת גיל היו 93 לידות. בקבוצת הגיל 17-18, היו 840 לידות בקרב הנערות הפלסטיניות בהשוואה ל-351 לידות בקרב הנערות היהודיות.

סעיף 13: זכויות סוציאליות וכלכליות

- המדיניות הכלכלית בשנים האחרונות הובילה לקיצוצים אדירים בתקציב בתחום הרווחה. לפי הדו"ח של ישראל, 73% מכלל מקבלי ההטבות ארוכות הטווח הן נשים.
- בשנת 2002, 15,500 עובדים, מבין 45,000 עובדים, איבדו את מקום עבודתם בתעשיית הטקסטיל. רובם של עובדים אלו היו נשים פלסטיניות ש-84% מהן אינן מצליחות למצוא מקום עבודה חדש.

סעיף 14: נשים כפריות

- מאז מאי 2001, נהרסו 117 בתים של בדווים בנגב והוצאו צווי הריסה נגד 22,000 בתים נוספים. פעולות הריסה אלו מבוצעות בכפרים הלא מוכרים, בכפרים שזכו להכרה לאחרונה, ובכפרים המוכרים, מהסיבה כי התושבים הפרו את היתרי הבנייה, אם כי לתושבים אלו אין אלטרנטיבות אחרות בגלל שאין שום דרך להשיג היתרי בנייה

לבתייהם. ההשלכות של הריסת הבתים הן קשות מאוד על הנשים הבדויות, שקשורות לבית בקשר הדוק, מאחר וזה מהווה חלק מהמרחב הפרטי שלהן בו הן מספקות את צרכי משפחותיהן.

- עד שנת 2001, לא הייתה שום מרפאה בכפרים הלא מוכרים, ורק אחרי התערבותו של בית המשפט העליון, בעקבות עתירה שהוגשה בדצמבר 1997, הוקמו 6 מרפאות לאם ולילד שכל אחת מהן כוללת רופא ואחות.
- תושבי הכפרים המוכרים בנגב, יכולים לבקש שירות אמבולנסים רק מהתחנה המרכזית של באר שבע או רהט, בעוד שבכל היישובים היהודים הסמוכים ישנם אמבולנסים שמשרתים את הקהילה במקום. בכפרים הלא מוכרים, אין אפשרות לקבל שירות אמבולנסים מאחר והמדיניות של מגן דוד אדום היא לא להיכנס לכפרים אלו.
- שיעור תמותת הפעוטים בקרב הקהילה הבדויות הוא 17.4 לכל 1000 לידות, בהשוואה ל-6.3 לכל 1000 לידות בקרב הקהילה היהודית בנגב.
- לאור המחסור בתשתיות המים בקרב הקהילות הבדויות, מתאשפזים, בחודש אוגוסט בכל שנה, 16,000 ילדים בדוים בבית חולים סורוקה בגלל שסבלו משלשולים, בהשוואה ל-5000 ילדים יהודים.
- שיעור המומים הנולדים הקשים בקרב הבדוים הגרים בסמוך לאזור התעשייה רמת חובב (שהוקם לפני 25 שנים וכולל 7 מפעלים כימיים) הוא בערך פי שניים מאותו שיעור בקרב הבדוים שגרים במקומות אחרים. כמו כן, שיעור מחלת הסרטן בבאר שבע (במרחק של 12 ק"מ) הוא פי שניים מהממוצע הארצי.
- בשנת 2002, הועסקו 1819 נשים בדויות בלבד שגרות ביישובים המוכרים, או בערך 13% מהנשים בגיל העבודה באותם יישובים.

סעיף 16: נישואין וחוקי המשפחה

- למרות שגיל הנישואין המינימלי בישראל הוא 17, בשנת 2001, נישאו 113 נערות פלסטיניות בהגיען לגיל 16 בהשוואה ל-24 נערות יהודיות. בגיל 17 נישאו 1272 נערות פלסטיניות בהשוואה ל-314 נערות יהודיות.
- בשנת 2004, הוגשה הצעת חוק, אשר מרחיבה את ההגדרה של עבירת הפוליגמיה בחוק העונשין. לפי הצעת החוק, ניתן להעמיד לדין, באשמת פוליגמיה, כל מי שהיה נשוי ונישואיו הותרו, כל עוד בני הזוג אשר נישואיהם הותרו חיים ביחד או בסמיכות קרובה ומקיימים משק בית משותף. להצעת חוק זו יש השלכה קשה על חייהן של נשים בדויות גרושות רבות, שנוטות לגור בקרבת בני זוגן הקודמים, בכך שהיא שוללת את זכותן של נשים אלו לקבל הטבות המוענקות לאימהות חד הוריות, גם אם נישואיהן הותרו באופן רשמי.

למידע נוסף בכל הקשור לדו"ח של ועד הפעולה וואו חבריו, נא ליצור קשר עם :

הונידה עסאף, רכזת ועד הפעולה

טל: +972 (0)4-646-2138

פקס: +972 (0)4-655-3781

דואר אלקטרוני: wqspw@yahoo.com